

Justinas MARCINKEVIČIUS.

1. Kokią Lietuvą norėtumėte matyti po šimto metų? Kokie visuomeninės raidos principai (ar įstatymai) galėtų padėti to siekti?

Tikrai norėčiau, kad ir po šimto metų (ir dar po šimto ir t.t.) Lietuva būtų. Ne tik žemė, vardas, bet ir žmonės, kalba, tradicijos... O kad visuomenė išliktų daugiau ar mažiau gyva ir sveika, kad ji pajėgtų augti ir tęsti save, turėtų bent pakenčiamai funkcionuoti pagrindinės jos saviraiškos formos - demokratinės, politinės, socialinės, demografinės, ūkinės, kultūrinės, pilietinės, dvasinės... Pabrėžčiau: ir patriotinės (nereikėtų švilpti išgirdus šį žodį - be jo žmogaus gyvenimas tėvynėje netenka šaknų ir motyvacijos).

Manau, kad visuomenės raidą ir raišką iš vienos pusės turėtų formuoti įstatymai (arba bent padėti, netrukdyti formuoti), iš kitos pusės - pati visuomenė siekdama, keldama, kurdama save kaip sąmoningą pilietinį organizmą. Kokie reikalingi įstatymai? Pirmiausia tie, kurie kuriami žiūrint į Lietuvos lūpas, o ne į kokios grupės interesus.

2. Ar jaučiatės esąs Lietuvos bendruomenės narys? Ar galėtumėte su pasididžiuoju išstarti - "Aš esu lietuvis ir tuo labai didžiuojuosi" ir kodėl?

Be abejo, jaučiuosi. Galiu ramiai be patoso išstarti, kad esu lietuvis. Tą ir darau. Tai prigimtinė mano esmė. O didžiuodamasis tik iškreipčiau save.

Kad esu lietuvis - daugybę kartų tvirtinau dar "anais laikais" poezijos vakaruose, teatrų scenose, susitikimuose su mūsų ir užsienio šalių visuomene. Ne sykį tai sukeldavo nuostabą - Lietuvos vardas jau buvo gerokai ištrintas. Berods, 1966 m. įtakingas Norvegijos dienraštis pokalbį su manimi pavadino: "Jis rašo savo knygas lietuviškai". Graudu buvo - čia pat, už Baltijos jūros, lyg ir galėtų žinoti, bet nustebę pristatė mane kaip kokią keistenybę, rašančią negirdėta kalba. Arba, pavyzdžiui, Dubline, P.E.N. klubo simpoziume grupę jo dalyvių priėmė vienas verslininkas. Norėdamas žinoti, kas ir iš kur yra jo svečiai, paprašė popieriaus lape pasirašyti ir nurodyti savo tėvynę. Parašiau skliausteliuose prie pavardės: Lithuania. Kai tas lapas pasiekė vieną nežinomą svečią, šis ėmė piktintis: Lietuvos nėra, nuo 1940 m. nėra. Atsakiau sutrikęs, kad Lietuva taip greit nedingsta. Sulaukiau nedrausių, bet vis dėlto aplodismentų.

3. Ar Jus tenkina Lietuvos valstybės kultūros politika? Kas joje, Jūsų nuomone, keistina?

Pasigesčiau stipresnio klasikinės kultūros sparno. Jis turėtų būti girdimas, matomas, skaitomas. Gaila, kad užgesinti žiburiai - kultūros namai, bibliotekos, mokyklos ir mokyklėlės kaimuose, miesteliuose. Išgyvename masinės kultūros agresiją ir kone visuotinį pataikavimą jai. Nežinau, ar dar galima ką nors pakeisti kultūros politikoje, tačiau bent jau kompasą pareguliuoti reikia - jis dažnokai rodo ne tas vertybes.

4.5. Ar Jus tenkina Lietuvos valstybės švietimo politika? Kas, joje, Jūsų nuomone, keistina? Kokių permainų Lietuvos valstybės strategijoje reikėtų pageidauti, norint susigrąžinti masiškai į Vakarus emigruojančią jaunąją Lietuvą?

Kažkokios ypatingos švietimo politikos aš nematau. Matau blaškymąsi. Apleista liko jauno žmogaus dvasia, jos ugdymui neranda laiko nei mokykla, nei visuomenė. Greičiau priešingai - visa pramogų industrija pastebimai prisideda nutylėdama, užstodama, arba ardydama gilesnes vertybes - neva naftalinu atsiduoda. Spekuluojama europietiškumu, apskritai vakarietiškumu. Prisidengiama tariamai laisvo žmogaus teisėmis, netgi demokratijos principais. Kalbėjimas apie lietuviškumą, padorumą, pareigą, tradicijas palydimas šypsenele. Laisvė kalti pinigą visomis kūno vietomis.

Kaip susigrąžinti emigrantus? Čia irgi jau daug praleista, pavėluota. Pirmiausia - reikėjo (ir reikia!) padėti žmogui neišvykti. Nereikia apgaulinėti savęs: užsidirbs ir grįš. Sugrįžti visada sunkiau nei išvykti - ar daug grįžo karo metų emigrantų? Šiandieninis išėivis savo apsisprendimą išvykti dažniausiai motyvuoja nedarbu, menku atlyginimu, socialiniu nevisavertiškumu, būsto problemomis. Vadinasi, čia ir reikėtų pageidauti permainų valstybės strategijoje.

Tačiau negalima apeiti "meškos paslaugos", kurią atliko mūsų žiniasklaida, kelerius metus iš eilės skelbdama reportažus apie neregėtą lietuvių sėkmę vakaruose... Tiesa, dabar lyg jau mėginama prigesinti buvusį entuziazmą. Bet, kalbama, jau arti pusė milijono spėjo išvykti (tarp kitko, bent reikėtų žinoti kiek). O gal jau pildosi siaubinga vieno Maskvos emisaro pranašystė: Lietuva bus, bet be lietuvių...

6. Lietuva dažnai įvardijama kaip šalis, pirmaujanti pagal savižudybių skaičių. Kodėl taip yra ir ką daryti, kad būtų kitaip?

Nežinau, kiekvienas toks liūdnas atvejis labai individualus.

7. Ar Jus tenkina, kaip Lietuva suvokia ir pateikia save žiniasklaidoje ir televizijoje?

Nelabai tenkina. Per mažai spalvų, ypač šviesesnių. Atrodo, tartum specialiai giriamės - žiūrėkite, kiek pas mus savižudybių, apiplėšimų, žmogžudysčių, išprievartavimų, vagysčių, apgaulių, kiek avarių keliuose... Pirmieji Europoje atstatydinom prezidentą... O kiek skandalų mūsų valdžios sferose! Telioka žinia, kad kažkur Amerikoje ledo arenoje lietuvis rezultatyviai perdavė vadinamąją "šaibę" - įvartis! Įvykis.

8. Kokios lietuvių nacionalinės savybės Jums atrodo gražiausios, o kokios ne? Lietuvos žmonių moralė, sąmoningumas ir patriotizmas: diagnozė ir perspektyvos.

Idealizuodavom lietuvių. Aš taip pat. Tada tai buvo viena iš saviginos formų. Atsparos pastangos. Žiauri 20 amžiaus politinė ir socialinė tikrovė visaip tą lietuvių laužė, siekdama kuo greičiau sunaikinti jame tai, kas spėjo susiklostyti pirmosios nepriklausomybės metais, o gal iš seniau atėjo: žemės, tėvynės (jau išmoktos) meilė, tylus, kantrus patriotizmas, darbštumas, bičiuliškumas, kuklumas, religingumas, etninė savitaiga ir savignyba... Tai žemdirbio bruožai, būdingi ne tik lietuviui. Okupacijos, pervartos ir prievartos nemažai tų bruožų ištrynė, jų vietoje - gal šalia jų - ryškiau pasimatė prisitaikymo (išorinio, prievartinio), siekimo išlikti (o juk tai natūralu), atviro godumo, baimės... Suprantu, kad ne vieną čia ištartą žodį šiandien jau galėtume pakeisti ir kitais: žiaurumas, pavydas, pyktis, kerštas, baudžiauniškumas... Ne vienas jų, deja, funkcionuoja įvairaus lygio publicistikoje. Ir teismuose. Apskritai, pastangos sugauti, apibrėžti nacionalinį charakterį dažniausiai yra bevaisės: kiekvienu atveju tai vis kažkas kažkiek kitaip, o ir istorinis laikas pareikalauja, paryškina, pabrėžia vis kitas savybes.

Lenkų rašytojas Witoldas Gombrowiczius: "Kuo blogesnė sistema, tuo geresni žmonės" - gal per stipriai pasakyta, bet mūsų dienomis, pavyzdžiui, nelengvą išbandymą išgyvena lietuvių moralė. Noriu tikėti, kad išlaikys, nepaisant visko, net ir "geros sistemos". Nors vis išlenda visokie svingeriai, grupinio sekso organizatoriai. Nieko naujo - vaikystėje ganant galvijus pasitaikydavo regėti... Gyvulėjim, ponai, gyvulėjim.

9. Lietuvos kultūros, istorijos ar visuomenės veikėjas, kuris yra Jums autoritetas? Ir kodėl?

Nelengva, gal ir neįmanoma surasti autoriteto, kuriame būtų susikaupusios geriausios žmogaus savybės. Tokie būdavo tik senovės epų herojai, bet ir jie turėdavo silpnybių. Gyvendamas sutinki ir mokaisi iš daugelio žmonių. Sau ištartai norėčiau bent tris vardus: Vincas Mykolaitis-Putinas, Monsinjoras Kazimieras Vasiliauskas ir mano Tėvas. Tai skirtingi, bet man labai reikalingi žmonės.

10. Kokiais moraliniais principais vadovaujate savo gyvenime?

Na, tai irgi sunkiai atsakomas klausimas. Stengiuosi nedaryti blogo, ypač žinodamas, jog tai blogis, noriu suprasti kitą, atleisti - nejaugi Lietuvoje nėra darbo, prie kurio galėtų susikaupti visi? Noriu santarvės... Žinau, kad toli gražu ne visada man tai pavyksta. Bet stengiuosi.

<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/48218>